

Korizmena duhovna obnova svećenicima Zagrebačke nadbiskupije

Zagreb, 23. veljače 2026.

Odilon Singbo

TEMA: PRIJATELJSTVO KROZ OTAJSTVO KRIŽA

Nema dvojbe da u središtu korizmenog vremena stoji otajstvo križa. Zbog našeg Spasitelja Isusa Krista, taj križ nije samo simbol patnje i muke, već je simbol ljubavi unatoč muci. Kada sam zamoljen da predvodim ovu našu duhovnu obnovu s mogućnosti da biram temu o kojoj bih govorio, odlučio sam nemati razmatranje nad određenim biblijskim tekstom, već o temi koja se provlači kroz neke tekstove. Stoga će naslov mojeg razmatranja biti: *Prijateljstvo kroz otajstvo križa*. Dva su cilja izbora ove teme:

1. Korizma je za nas svećenike privilegirano vrijeme obnove prijateljstva s Bogom.
2. Ne obeshrabriti se zbog raznih oblika izdaje, nego podržavati jedni druge u prijateljstvu po Isusovoj logici.

Razmatranje želim iznijeti kroz 5 točaka:

1. Zašto je Juda prijatelj, a Petar sotona?
2. Nema istinskog prijateljstva bez križa
3. Ako si prijatelj, ne sprječavaj moje vapaje Bogu
4. Logika izdaje
5. Prijateljstvo s Isusom kao zadaća, a ne isključujuća privilegija.

1. *Zašto je Juda prijatelj, a Petar sotona?*

Za početak se prisjetimo Isusove reakcije u susretu s Judinim poljupcem u Matejevom evanđelju: „Prijatelju, zašto ti ovdje?“ (Mt 26,50) Čujemo i kako se Isus obraća svojim učenicima u Ivanovom evanđelju „Više vas ne zovem slugama jer sluga ne zna što radi njegov gospodar; vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što

sam čuo od Oca svoga“ (Iv 15,15). Ova dva teksta stavljaju nas u perspektivu sebedarja ili pred dramu izdaje kada se radi o prijateljstvu.

Kod Mateja, ali u novom zavjetu općenito nalazimo jedan paradoks, a to je da jedini učenik kojeg Isus izravno naziva prijateljem upravo je Juda u spomenutom trenutku uhićenja. „Prijatelju, za to si ovdje!“, ili „Prijatelju, obavi svoj posao!“, ovisno o prijevodima.

Još jedan paradoks koji nalazimo u Isusovom odnosu prema učenicima očituje se na način da dok je Juda direktno, osobno nazvan prijateljem, Petar je s druge strane prozvan Sotonom: „Nosi se od mene, sotonu! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!“ (Mt 16,23). Ovo čujemo u kontekstu istog druženja u kojem je Petar malo ranije ispovjedio Isusovo mesijanstvo.

Dok je Isus najavio svoj križ, Petar ga, uime svoje prijateljske brige, želi zaštititi od križa. I tada čuje tu riječ: „Nosi se od mene, sotonu!“ Pitanje koje se odmah nameće je: Kako to da se Juda naziva prijateljem, a Petar sotonom? Ima raznih pseudo egzegeza i spisa koji smatraju da je Isus bio jako blizak Judin prijatelj i obrnuto. Da je Juda bio baš pošten, brižan i pouzdan čovjek do te mjere da mu je apostolski zbor povjerio financije. No on je ujedno onaj koji treba odraditi prljav posao, jer Isus treba svakako biti razapet. Sam je Isus imao veliku sklonost prema križu, što je opetovano najavljivao. To je kao neka deterministička vizija kojom Isus izabere Judu da odradi ono što se ionako mora dogoditi. S druge strane, Petar se postavlja kao prepreka tom naumu, i zato je prozvan sotonom. To dovodi do jednog mazohističkog pogleda na prijateljstvo čija ludost završava samoubojstvom. Jasno, to je neodrživo razumijevanje vazmene drame. Naime, na tri mjesta se kod Mateja pojavljuje ovaj izraz „Ἐταῖρε-Prijatelju!“. Riječ je o svojevrsnom distanciranju od onog kome se tako obraća. Naime, ovaj izraz ne označava blisko prijateljstvo, već označava nekog tko pripada istoj zajednici kao mi, ili koga bismo nazvali npr. *drugom*, ili *kolegom*, ali nikako nije u smislu *philos*, s kojim dijelimo neke osobne životne i intimne situacije.

Međutim, htio bih skrenuti našu pozornost na sljedeće: Imamo odlomak u kojem je Petar nazvan sotonom, a Judra prijateljem. Na drugom mjestu Isus učenike naziva svojim prijateljima, a ne slugama. Neposredno prije toga rekao je: „Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje“ (Iv 15,13). Dakle, svaki

put kada Isus govori o prijateljstvu, ujedno govori i o križu. Ovo mi se čini vrlo bitnim istaknuti dok se nalazimo na početku ovog milosnog vremena da, kao Isusovi prijatelji, nosimo trajnu svijest o toj vazmenoj dimenziji prijateljstva.

2. *Nema istinskog prijateljstva bez križa*

S Isusom i zbog Isusa, dakle, nema istinskog prijateljstva bez križa. Prijateljstvo nije sentimentalizam ili međusobno čašćenje i kađenje, ili pak neprestano pretresanje onog što ne valja, već je izlaganje sebe radi drugih. *Veće ljubavi nema, da tko svoj život položi za svoje prijatelje.*

Tvrditi da sam prijatelj stavlja me pred zahtjev odricanja i decentriranja od sebe i svojih očekivanja. Naime, u svećeničkom životu i prijateljstvu, uvijek nas vreba opasnost kukanja pa i difuzije odgovornosti kada smo sa svojim prijateljima. Skloni smo možda vlastiti život i crkveni život promatrati u dijelovima, a ne u cjelini. U trenutku kada počinjem gledati život u dijelovima, vjerojatno ću ponajprije primijetiti ono što ne valja, nego ono dobro. Time zaboravljam da u mozaiku svećeničkog pa i vjerničkog života ima lijepo isklesanih, ali ružnih kamenčića. No svaki kamenčić ima svoje mjesto na tom mozaiku. Pogled cjeline mi upravo pomaže vidjeti ljepotu mozaika, a ne ružnoću pojedinih detalja koji nipošto ne kvare tu ljepotu. Upravo je zato nemoguće promatrati križ bez raspetoga i uskrsloga čije prijateljstvo označava krajnje predanje i odricanje. Sjetimo se Pavlovog teksta: „On, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe »oplijeni« uzevši lik sluge“ (Fil, 2,6-7).

U Isusovim govorima o prijateljstvu, možemo vidjeti zanimljivu napomenu, osobito u onom odlomku o prijelazu iz stanja sluga u prijatelje, kada Isus spominje mržnju: „Ako vas svijet mrzi, znajte da je mene mrzio prije nego vas.“ Vidimo opet poveznicu između prijateljstva i križa. Kristovo prijateljstvo vodi do mržnje svijeta, ne zato što mi mrzimo svijet, nego zato što će svijet zamrziti Kristove prijatelje. Odmah prelazimo iz prijateljstva u mržnju. Svijet je tamo gdje si postavljen, tamo gdje nastojiš odgovorno i vjerno biti Kristov prijatelj. Vi koji ste župnici dobro znate da u svakoj zajednici postoje tri skupine vjernika. Jedna mala skupina uvijek je bezrezervno na strani župnika. Druga mala skupina svemu prigovara. A treća skupina odnosi se na

najveći broj onih kojima je svejedno. To je svijet u kojem možemo doživjeti prijateljstvo, ali i mržnju, podršku, ali i križ ako smo u dosljednom prijateljstvu s Kristom. Jer „nije sluga veći od svoga gospodara. Ako su mene progonili, i vas će progoniti; ako su moju riječ čuvali, da vašu će čuvati“ (Iv 15,20).

U tom smislu može se reći da postoje prijateljstvo po Isusu i prijateljstvo po svijetu. Ovdje postoji nekoliko prijelaza. Zahvaljujući Božjem pozivu, prijeđemo iz osjećaja *sluge/roba* u prijatelja. Zatim od prijateljstva po svijetu, tj. onako kako ga poima svijet u prijateljstvo po Isusovoj logici. U ovom prijelazu postajemo predmetom mržnje. Ovo kažem da nas podsjetim da je nemoguće biti ljubljani, prihvaćeni, hvaljeni od svih, te da prepreke pa čak i mržnja na koju ponekad nailazimo nisu nužno znak da smo promašili svoj poziv. Naprotiv, može biti znak da smo na pravom mjestu, da smo tamo gdje trebamo biti. I kada dođu trenuci u kojima se osjećamo u zahtjevnoj samoći pa i usamljenosti (zbog) svojeg poziva, to ne znači da nije nikome stalo do nas. Da time što možda biskup, poglavar, subraća ne pitaju za nas, ne znači smo nebitni i neželjeni. Prijateljstvo s Isusom traži samoću u kojoj se nanovo uranjamo baš u njega, kako bismo se još kvalitetnije davali povjerenom stadi. Takvo prijateljstvo ne podnosi dakle pretjerani aktivizam u koji možemo vrlo lako pobjeći, a na kraju je rezultat tog bijega duboka praznina i neispunjenost unatoč uvjerenju da se puno dajemo. Opasnost je tada da mislimo da nas svijet ili svi mrze, a zapravo ne ljubimo sebe onom ljubavlju o kojoj govori Isus: „Ljubi bližnjega kao sebe samog.“ Bez tog „kao sebe samog“ zapravo stvaramo *kaos* u sebi i oko sebe.

Još jedna opasnost koje nismo možda ponekad svjesni je ona vrsta prijateljstva koja se može prepoznati kada smo u grupi i osjećamo neku vrstu povezanosti, kao da smo jedno tijelo, u potpunom skladu. Međutim, događa se to da čovjek bude zarobljen u takvom društvu i druženju. Nikad nema vremena za osobno razmatranje. Nikad nema vremena da bude sam. Gubi se u druženjima u kojima traga za ispunjenjem i radošću. Takva intenzivna druženja ga stavljaju u stanje koje se može usporediti sa stanjem između pijanstva i anestezije, zbog čega više ne shvaća stvarnost oko sebe, ne razlikuje više brigu za druge od poštivanja dostojanstva svoje službe, a nesvjesno prezire one koji su *izvan grupe* tj. koji ne pripadaju toj posebnoj grupi. Ta druželjubivost može ubiti osjećaj osobne odgovornosti. Odgovornosti prema sebi, pred Bogom i

svojom savješću. Tada se gubi istina o prijateljstvu, i o specifičnosti svojeg poziva. Kao što nam je poznato, stari su razlikovali prijateljstvo od istine. Poznajete onu rečenicu „*Amicus Plato, sed magis amica veritas – Prijatelj mi je Platon, ali mi je još veći prijatelj istina.*“ Treba dati prednost istini o Kristovom specifičnom pozivu nad prijateljstvom po logici svijeta. Kada nestaje istina iz prijateljstva, tada upadamo u zamku prijateljstva na slici Heroda i Pilata. Zahvaljujući Isusu, nastaje prijateljstvo, ali zapravo protiv njega, protiv istine. Evanđelje jasno kaže: „Onoga se dana [na veliki petak] Herod i Pilat sprijateljiše, jer prije bijahu neprijatelji“ (Lk 23,12). Bitno je dakle pronaći onog na koga treba svaliti odgovornost, tj. tko će biti kriv za nedjela. Ako se slažemo oko krivca, tada prijateljstvo može nastati s bilo kime. Jer se time zajedno podržava u laži protiv istine, bilo iz osobnih interesa, bilo iz straha, bilo iz nesposobnosti iskoračiti iz mnoštva i izraziti neslaganje...

3. *Ako si prijatelj, ne sprječavaj moje vapaje Bogu!*

U svjetlu ovoga vidimo da prijateljstvo po logici svijeta funkcionira na način da imamo zajedničkog neprijatelja, služimo se njime, rugamo mu se, pa smo stoga zajedno. Osjećamo bliskost, međusobno se hvalimo, pa smo prijatelji. Najpoznatiji primjer tog problematičnog prijateljstva je slučaj iz knjige o Jobu. Kao što znate, Job je bio toliko pogođen nevoljama da je prokleo dan svojeg rođenja. Dođu njegovi prijatelji te mu počnu objašnjavati da, premda proživljava te nevolje, nema pravo ljutiti se na Boga. Nema pravo vikati, jer je Bog uvijek dobar. Za njih Job mora prestati s tim jadikovanjem. Zapravo Jobovi prijatelji takvim riječima postaju Jobovi mučitelji. Lažno ga optužuju, a ne nude odgovor na njegova očajna pitanja. Job se zatvara u sebe, potpuno osamljen. Ismijavaju ga oni koje najviše ljubi: „Smilujte mi se, prijatelji moji, jer Božja me je ruka udarila. Zašto da me k'o Bog sâm progonite, zar se niste moga nasitili mesa?“ (Job 19,21-22). Ovakvi prijatelji dođu se suprotstaviti svojem prijatelju nekom vrstom istine kojom pokušavaju opravdati Boga i time zaborave biti istinski tu, uz prijatelja patnika. Ovo je svojevrсна odsutnost duhovne jasnoće, čistoće i poštenja. Treba dakle paziti da uime Boga, ne postanemo prividni prijatelji bratu u teškoćama. U takvom se prijateljstvu želi poručiti: „Znam kakav si. Nedostaje ti poniznost. To ti kažem iz prijateljstva, iz bratske opomene. U svakom slučaju sam si kriv, i nemaš se

pravo žaliti, pogotovo ne na Boga..." Zapravo se onda nameće pitanje kako je onda moguće da je Isus vikao usred nevolje: „Bože moj, Bože moj zašto si me ostavio?" U nevolji, *sam* ili s prijateljem, poput Isusa imamo pravo na ovaj Psalam 22. Pritom ne smijemo zaboraviti da taj psalam završava s velikom nadom: „O Gospodu će se pripovijedat' sljedećem koljenu, o njegovoj pravdi naviještati narodu budućem: 'Ovo učini Gospodin!'" (Ps 22,31-32). Tako i kod Joba čitamo o velikoj nadi: „Ja znadem dobro: moj Izbavitelj živi i posljednji će on nad zemljom ustati. A kad se probudim, k sebi će me dići: iz svoje ću puti tad vidjeti Boga. Njega ja ću kao svojega gledati, i očima mojim neće biti stranac: za njime srce mi čezne u grudima" (Job 19,25-27). Bolje je, dakle, zavapiti Bogu u živoj vjeri, u živom odnosu s njime nego mu se pokoriti u nekoj vrsti neosobne i slijepe rezignacije. Upravo to nam Job i pokazuje.

4. Logika izdaje

Dolazim do predzadnje točke razmatranja koju bih nazvao logikom izdaje. Promišljati o prijateljstvu kroz otajstvo križa vodi nas do jedne zastrašujuće stvarnosti ljudskih odnosa. Naime, samo nam prijatelj može zabiti nož u leđa. Samo nam netko blizak može slomiti srce. Onaj tko nije prijatelj, nema pristup našoj intimi. Taj nema oružja protiv nas. Pred njim možemo sačuvati svoju fasadu, držati se sigurnosti naših zidina. Samo prijatelj može ući u svetinju našeg bića i u njoj stvoriti nered. To je logika izdaje. Poznato nam je ono: „Pored takvih prijatelja, ne trebam neprijatelje." Uostalom čitamo u Psalmu sljedeće: „Da me pogrdio dušmanin, bio bih podnio; da se digao na me koji me mrzi, pred njim bih se sakrio. Ali ti, ti si to bio, meni jednak, prijatelj moj, moj pouzdanik s kojim sam slatko drugovao i složno hodismo u domu Božjemu" (Ps 55,13-15). No ovdje je prijateljstvo po logici svijeta za koji blaženi Alojzije kaže da gleda na Kristovu Crkvu kao „jednu čisto ljudsku instituciju, koju može (...) tako dugo slušati, dok se to poklapa s njegovim prevrtljivim nazorima." Dokle god držimo govor koji će se svidjeti tom svijetu, bit ćemo prijatelji. Ako se okrenemo istini o čovjeku, on se okrene protiv nas. Međutim lakše i podnošljivije je kada je riječ o svijetu. Drama nastaje kada zlo izlazi iz naše sredine. Od naše *krvi*, kako ističe Psalmist. Zapravo najveće izdaje se događaju među nama samima, dok „složno hodimo u domu Božjemu". Gorka poruka evanđelja govori: Jedino apostol može postati izdajicom, a to

je Juda – apostol i prijatelj. Što smo bliži kao prijatelji, to je lakše doći do najslabije točke jedni drugih, pa čak dotaknuti bijedu jednih drugih, do okrenutosti jedni protiv drugih. Braćo, kao Isusovi učenici, sposobni smo i izdati. No ovo ne kažem da bismo se zatvorili jedni prema drugima. Naprotiv, želim nam reći da upravo zbog takve napasti ovo vrijeme služi kao vrijeme obnove prijateljstva po logici križa i Krista. Jer tom logikom ne možemo nikako biti izdajnici, već proroci. Tko može bolje razumjeti svećenika, doli brat, prijatelj svećenik!

5. Prijateljstvo s Isusom kao zadaća, a ne isključujuća privilegija

A sada **zadnja točka**. Kod Mateja vidimo da se ista riječ („Ἐταῖρε-Prijatelju!“) spominje i kod one prispodobe o radnicima posljednjeg sata: „Prijatelju, ne činim ti krivo. Nisi li se pogodio sa mnom po denar?“ (Mt 20,13). Čini mi se da nije pretjerano povezati ovo s Judom i njegovom izdajom. Naime, Juda je radnik prve ure koji je podnio „svu tegobu dana i žegu.“ Nije on netko tko je u majčinoj utrobi oblikovan da bude izdajnik, nego je radnik od prvog sata. Onaj koji je s velikom pažnjom vodio račune apostola. Sjetimo se samo njegove reakcije u Betaniji na Marijino ponašanje (Iv 12,1-8). Juda je oduvijek bio dobar upravitelj, a onda dođe Marija, grešnica i radnica posljednjeg sata te pokupi svu slavu. Kod Jude je dakle prijateljstvo koje je postalo rivalstvo, ljubomora, posesivnost kojom želi prisvojiti Isusa kao privilegiju. Vjerujem da i mi vodimo iskreni duhovni život, dajemo duhovne savjete, duhovno vodimo duše. Duboko vjerujem da ima među nama i onih koji su zaista sveti svećenici ili se trude da budu. Međutim, postoji opasnost da kada primjećujemo da drugi idu svojim putem s Kristom, tj. da napreduju u dobru, a možda i na nekoj službi, odmah mislimo da su neprijatelji, da nemaju pravo na to. Da to zaslužujemo mi, a ne oni. Valja, dakle, prihvatiti da je Isusova ljubav istovremeno ono najintimnije i najposebnije što imamo, ali i da to nije nikakva isključujuća privilegija. Naprotiv, to je ljubav koja me čini prijateljem, bratom. Biti prijatelj ili brat po Kristu, znači biti tu jedni za druge u istini, svjesni da je put prijateljstva ujedno i put radosti, ali i put križa, odnosno put raznih iskušenja. To ne znači da treba stvarati kušnje za svog prijatelja, one jednostavno dođu same od sebe. Zapravo treba poput Marije, poput Ivana biti tu, uz njega, uz križ.

Prijateljstvo po Kristu nije samo stvar zajedničkog uspjeha, nego života u istini našeg poziva. A to prolazi kroz kušnju, kroz bratsku opomenu, ali i onkraj bratske opomene, treba prihvatiti i trenutke nejasnoće, trenutke kada više ništa ne razumijemo, čak i trenutke kad smo na rubu izdaje, trenutke u kojima je tmina takva da bi najlakše bilo reći: „Idi svojim putem, a ja ću svojim“. Biti tu unatoč takvim trenucima, znači biti prijatelj po uzoru na otajstvo Križa. Jer je to srž kršćanskog i svećeničkog prijateljstva, koje je uvijek povezano s križem, kao stablom života. A otajstvo Božje objave nam otkriva da je najuzvišenije prijateljstvo, upravo ono koje prolazi kroz križ, i koje se pokazuje najplodnijim, a time i najispunjenijim ljubavlju: „Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje!“